

Grænbókarvinna ríkisstjórnarinnar

*Kynning á félags- og trúnaðarráðsfunði Eflingar
11. mars 2021*

Sólveig Anna Jónsdóttir, formaður Eflingar

SALEK: Baksagan

- **Þjóðarsáttin** 1990: hugmyndin um að sem nánust **samvinna verkalyðshreyfingarinnar og atvinnurekenda** væri fyrir bestu – mikill stuðningur við Þjóðarsáttina innan forystu verkalyðshreyfingarinnar.
- Ekki kauphækkunar og barátta fyrir þeim heldur „**stöðugleiki**“
- Leiddi þó ekki til stöðugleika heldur til aukins ójöfnuðar, fjármálakapítalisma og efnahagshrunsins 2008!
- Verkalýðshreyfingin **missti tengsl við almenning og varð rúin trausti** sbr. kannanir – yfirtekin af sérfræðingum og hugmyndum um stéttasamvinnu.
- **SALEK-verkefnið** (frá ca. 2011) var afkvæmi þessara hugmynda.
- **Gylfi Arnbjörnsson** hagfræðingur og fyrrum forseti ASÍ var einn helsti hugmyndafræðingur og hvatamaður SALEK-verkefnisins.

SALEK-vinnan

- SALEK = **S**amstarf um launaupplýsingar og **e**fnahagsforsendur **k**jarssamninga
- **Ríkið**, **SA** og **heildarsamtök launafólks** störfuðu formlega saman að SALEK 2013-2016 undir stjórn Ríkissáttasemjara (Bryndís Hlöðversdóttir frá 2015)
- Farið var í ferðir til útlanda, fundir haldnir og skýrslur samdar. Norskur hagfræðiprófessor Steinar Holden ráðinn í vinnu.
- Algeng orð: „bætt vinnubrögð“, „efnahagsforsendur kjarasamninga“, „nýtt samningalíkan“ o.s.frv.
- [Skýrslur](#) má finna á vef Ríkissáttasemjara.

SALEK: Innihaldið

- **Sérfræðinganefnd ákveður laun** allra á vinnumarkaði út frá „svigrúmi“. Mjög lágar hækkanir; alltaf prósentuhækkanir.
- **Launabil milli hópa fastsett** (t.d. milli menntaðra og ófaglærðra). Enginn möguleiki til áhrifa á því hvernig kökunni er skipt!
- **Heimildir Ríkissáttasemjara til afskipta stórauknar** – hægt að skikka félög undir miðlunartillögur.
- **Sjálfstæður sanningsréttur stéttarféлага afnuminn** og þar með kjaraviðræður eins og við þekkjum þær dag afnumdar.
- **Verkfallsréttur afnuminn** í reynd – bara hægt að biðja fallega innan „svigrúms“.
- Ekkert um hvernig eigi að stjórna tekjum auðstéttarinnar eða hvort miðstýrðar verðlagsnefndir eigi líka að stýra t.d. vaxtakjörum eða verðlagi! Sjá „[Leið Eflingar út úr kreppunni](#)“ bls. 5-6.

SALEK: réttlætingarnar

- Litið á stéttabaráttu sem úrelta, óábyrga og hvímléiða.
- Aðal vandamál samfélagsins svokallaður „óstöðugleiki“ – ef allt er stöðugt (verðlag, gengi o.s.frv.) þá er allt gott.
- Verkafólk veldur kreppum og „óstöðugleika“ með kröfum sínum – ekki auðvaldskerfið, fjármálakerfið o.s.frv.
- Stéttaskipting, ójöfnuður og innbyggt óréttlæti auðvaldssamfélagsins eru ekki vandamálið.
- Hagsmunir verkafólks og atvinnurekenda fara saman – velviljaðir sérfræðingar útskýra og miðla málum ef þarf.
- Vísað til Norðurlandanna sem fyrirmyndar -- en ekki tekið tillit til munarsins á Íslandi og Norðurlöndunum varðandi t.d. húsnæðisstuðning, verðlag og bótakerfi!

Skipbrot SALEK og ný verkalyðshreyfing

- Aldrei náðist eining um SALEK-verkefnið meðal baklandsins í stéttarfélagunum. Einstök félög mótmæltu.
- **Hafnað** á [42. þingi ASÍ í október 2016](#): „... grunnur að nýju íslensku samningalíkani verður ekki unninn við núverandi aðstæður...“
- **2017-2018**: Breytingar og endurnýjun í verkalyðshreyfingunni – ný forysta í stærstu verkalyðsfélögum landsins (VR og Eflingu)
 - [Grein Sólveigar Önnu og Ragnars Þórs um SALEK](#) frá 26.11.2020
- **Mikið áfall fyrir gömlu forystu og sérfræðinga ASÍ** að missa vonina um SALEK – sérstök auglýsingaherferð keypt í maí 2018 til að vara við hættulegum nýjum áherslum og dásama Þjóðarsáttar / SALEK-hugmyndafræðina!

Auglýsingin „[Kaupmáttur](#)“ frá maí 2018 á YouTube-rás ASÍ (einnig mörg fleiri sams konar myndbönd)

- ASÍ fjárfesti í sérstakri áróðursherferð gegn nýjum leiðtogum í aðildarfélögum ASÍ og málflutningi þeirra
- Hæðst að herskárri baráttu verka- og láglounafólks og hún sýnd sem hættuleg, barnaleg og úreld.
- Talað um vondu „ólgu og átakaárin“ og „gamla kerfið“ 1970-1990 í andstöðu við góðu og nútímalegu „samkomulagsárin“ eftir 1990.
- Þjóðarsáttin og SALEK, arfleifð Gylfa Arnbjörnssonar, sagt vera lausnin.

GAMLA KERFISINS

Hvað er „Grænbók“?

Úr [loforðapakka ríkisstjórnarinnar vegna Lífskjarasamninganna](#) sem undirritaðir voru 3. apríl 2019:

33. Stjórnvöld og heildarsamtök á vinnumarkaði vinni saman að gerð grænbókar um framtíðarumhverfi kjarasamninga og vinnumarkaðsmála. Grænbókin verði lögð fyrir Alþingi til umfjöllunar áður en stefnumarkandi ákvarðanir verði teknar.

- Grænbók er íslensk þýðing á „green paper“ sem þýðir **skjal með tillögum til umræðu**. Mildara en Hvítbók („white paper“) sem eru útfærðar tillögur um lagasetningu.

Grænbókin sem skaut upp kollinum

- Fulltrúar ríkisstjórnarinnar kynntu framlag hennar fyrir fulltrúum Eflingar og annarra samflotsfélaga á fundi í Karphúsinu 31. mars 2019. Ekki var minnst á Grænbók þar og ekki við nein önnur tækifæri.
- Ekki er minnst á Grænbók eða „**vinnumarkað**“ í Lífskjarasamningi sem var undirritaður 3. apríl 2019.

Yfirlýsing ríkisstjórnar Íslands

Kjarasamningi þessum fylgir yfirlýsing ríkisstjórnarinnar, m.a. um eftirtalin atriði: Tekjuskatt, fæðingarorlof, barnabætur, húsnæðismál, lífeyrismál, félagsleg undirboð, hagstjórn, verðlag og verðtryggingu, einföldun regluverks og eftirlit.

Reykjavík, 3. apríl 2019

Samningurinn sem
Efling undirritaði

Yfirlýsing
ríkisstjórnarinnar

Hagstjórn,
vinnumarkaður
og verðlag

EFLING

Hvaðan kom Grænbókin?

Frá haustinu 2019 hefur verið talað innan ASÍ um að **verkalýðshreyfingin hafi í Lífskjarasamningunum gefið ríkisstjórninni og SA loforð** um þátttöku í vinnu við Grænbók.

- **Engar upplýsingar:** Enginn fulltrúi Eflingar fékk upplýsingar um að „Grænbók“ væri hluti af samkomulagi við stjórnvöld vegna Lífskjarasamninga.
- **Engin kynning:** Grænbók eða önnur endurskoðun á umhverfi kjarasamninga var aldrei kynnt fyrir Eflingu.
- **Ekkert samþykki:** Enginn fulltrúi Eflingar hefur undirgengist samkomulag við stjórnvöld um Grænbókarvinnu.

Grænbókarvinnan: ASÍ

- Fram hefur komið eindreginn vilji af hálfu ASÍ til að taka þátt í Grænbókarvinnu forsætisráðuneytisins og sú hugmynd viðurkennd að ASÍ sé skuldbundið til þess samkvæmt Lífskjarasamningunum.
- Engin stefnumótunarvinna hefur þó farið fram innan ASÍ um afstöðu til Grænbókarvinnu eða „vinnumarkaðsmóðels“ síðan árið 2016.
- Þegar forsætisráðuneytið óskaði eftir gögnum frá ASÍ í nóvember 2019 stóð til að senda stefnumótunarskjöl frá tíð Gylfa Arnbjörnssonar auk óútgefnar skýrslu sem síðast var unnið í af starfsmanni Ríkissáttasemjara árið 2016.
- Engin tilraun hefur verið gerð til að kanna viðhorf félagsmanna til málsins – engin málefnavinna á ASÍ þingi haustið 2019.
- „Nefnd um umhverfi kjarasamninga“ innan ASÍ var ekki skipuð fyrr en árið 2021, löngu eftir að forsætisráðuneytið hóf að kalla eftir upplýsingum frá einstökum aðildarfélögum.

Grænbókarvinnan: forsætisráðuneytið

- Virðist vera mikið kappsmál forsætisráðuneytisins – þó ekkert minnst á málefnið í [stjórnarsáttmála](#).
- Bryndís Hlöðversdóttir fyrrum ríkissáttasemjari [tekur við stöðu ráðuneytisstjóra í forsætisráðuneytinu](#) í lok árs 2019.
- 18.9.2020 [tilkynnt](#) um ráðningu Hennýjar Hinz fyrrum aðalhogfræðings ASÍ til forsætisráðuneytisins til að „starfa að gerð grænbókar um vinnumarkaðsmál“
- Haustið 2020 er skipuð „grænbókarnefnd“ á vegum forsætisráðuneytisins - eingöngur fulltrúar atvinnurekenda og stjórnvalda (Vilhjálmur Egilsson fyrrv. frvkstj. SA, Elín Blöndal frá Reykjavíkurborg og Henný Hinz)
- Í nóvember 2020 sendir Henný út „Bréf frá grænbókarnefnd um kjarasamninga og vinnumarkaðsmál“ til formanna stéttarféлага. Heildarsamtökin / ASÍ eru ekki með í samskiptunum.

Grænbókarvinnan: Ósvaraðar spurningar

„Nýtt vinnumarkaðslíkan“ gæti þýtt algjöra kollvörpun á núverandi möguleikum íslensks verkafólks til að hafa áhrif á sín lífskjör.

- Hvers vegna hefur ríkisstjórninni verið leyft að láta eins og verkalýðshreyfingin hafi gefið loforð um þátttöku í verkefni sem stærstu tvö aðildarfélög ASÍ (VR og Efling) kannast ekki við?
- Hvers vegna er opin, gagnsæ og lýðræðisleg umræða meðal félagsmanna og baklands í verkalýðsfélögum ekki gerð að skilyrði fyrir frekara framhaldi vinnunnar?
- Hvaðan kemur brennandi áhugi stjórnvalda á Grænbókarvinnu, hvaða hagsmunir ráða þar för og hvers vegna endurspeglar opinber stefna ríkisstjórnarinnar ekki þennan áhuga?

„EKKERT

UM OKKUR

ÁN OKKAR“